

'n Metodologiese verkenning na die verdiskontering van sosio-historiese gegewens in die bestudering van vreemdelingskap in 1 Petrus

Fika J. van Rensburg
Departement Nuwe Testament
Potchefstroomse Universiteit vir CHO
POTCHEFSTROOM

Abstract

Exploratory remarks on a method for the utilization of socio-historic data in the study of alienity in 1 Peter

The aim with this article is to explore a method for the utilization of socio-historic data in the interpretation of the motive of alienity in 1 Peter. In the first place the applicable Greek words are given. Thereafter the state of the art on alienity in 1 Peter is discussed, and preliminary definitions of the meanings of the words are given. The methodological fundamentals for a socio-historic study of alienity in 1 Peter is then given and discussed. The article ends with a strategy for discovering and utilizing applicable socio-historic data.

1. Inleiding

“Vreemdelingskap” in 1 Petrus is om verskillende redes belangrik, onder andere omdat 1 Petrus die één Nuwe-Testamentiese geskrif is waarin op 'n sistematiese en tematiiese wyse oor die hele kwessie van die Christen se vreemdelingskap binne die strukture van 'n nie-Christelike samelewing gehandel word (Elliott, 1981:13; Goppelt, 1978:41). Andersyds is dit vir die verstaan van 1 Petrus as geheel belangrik, aangesien die venster wat “vreemdelingskap” op die waarskynlike briefkonteks gee, een van die belangrikstes is.

Die verstaan van 1 Petrus en die (re)konstruksie van die sosio-historiese konteks daarvan, het die afgelope dekade en 'n half baie verskuif.¹ Vroeër is 1

---

1 'n Goeie oorsig oor hierdie verskuiwing word gegee in Balch (1981:1-14), Elliott (1986:15) en Richard (1986:122).

Petrus in die hoofstroomnavorsing bloot as 'n appendiks tot die Pauliniese korpus gesien, en is die brief tweede-eeus gedateer. Sedert die laat-vyftiger jare van hierdie eeu word die brief nie net vroeër gedateer nie (70-90 n.C.), maar word die briefkonteks ook al meer gesien as sosio-politieke vervreemding (en nie meer as amptelike [owerheids-]vervolging nie). Hierdie verskuiwing beklemtoon reeds die noodsaak daarvan om ook vreemdelingskap in 1 Petrus sosio-histories te ondersoek in 'n poging om tot 'n geldiger definisie van die vreemdelingskap-motief in 1 Petrus te kom.

2. Griekse woorde vir die vreemdelingskap-motief in 1 Petrus

Drie Griekse woorde in 1 Petrus is direk aan “vreemdelingskap” te verbind.² 'n Eerste woord is *παρεπίδημος*, wat in 1:1 en in 2:11 gebruik word:

- * 1:1 – ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου ... (*Aan die uitverkorenes van God, vreemdelinge wat verstrooid woon in die provinsies Pontus ...*)
- * 2:11 – παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. (*Julle is vreemdelinge en bywoners. Daarom dring ek by julle daarop aan om nie aan sinlike begeertes toe te gee nie.*)

'n Tweede woord is *παροιμία*, wat in 1:17 gebruik word:

- * 1:17 – ... ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροιμίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε ... (*... lewe dan in eerbied vir Hom gedurende die tyd van julle vreemdelingskap ...*)

'n Derde woord is etimologies verwant aan die tweede, naamlik *παροίκος* in 2:11:

- * 2:11 – παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. (*Julle is vreemdelinge en bywoners. Daarom dring ek by julle daarop aan om nie aan sinlike begeertes toe te gee nie.*)

Daar is ook nog twee verdere woorde wat ter sake kan wees, naamlik *διασπορά* (1:1) en *Βαβυλών* (5:13). Op die oog af het hulle ook te doen met die idee van

---

2 By al drie woorde bevat die 1983 Afrikaanse Vertaling die toevoeging “in hierdie wêreld”. Hiermee word aan “vreemdelingskap” in 1 Petrus 'n pertinent kosmologiese kleur gegee. Die geldigheid hiervan is te bevraagteken, en een van die hipoteses is dat 'n sosio-historiese studie dit sal aantoon.

“weg van jou normale blyplek wees”, of “uit jou land wees”. Hulle is dus soos die ander woorde tersaaklik.³

- * 1:1 – ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου ... (*Aan die uitverkorenes van God, vreemdelinge wat verstrooid woon in die provinsies Pontus ...*)
- * 5:13 – ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτῇ. (*Die mede-uitverkorene in Babilon stuur vir julle groete.*)

In die eerste vier gevalle is daar ’n gelykstelling tussen die geadresseerdes (“julle”) en die “vreemdelinge”/ “vreemdelingskap” en “verstrooiing”. “Babilon” dui egter die plek aan van die een wat groete stuur.

3. Die stand van navorsing met betrekking tot “vreemdelingskap” in 1 Petrus

Verskillende navorsers het primêr of sekondêr belangrike werk ten opsigte van die “vreemdelingskap”-motief in 1 Petrus gedoen. Die standpunte met betrekking tot die aard van die “vreemdelingskap” wissel van ’n letterlike (dit is: sosiaal-politiese), tot ’n figuurlike en bloot geestelik-godsdienslike verstaan daarvan.

3.1 Figuurlike en geestelik-godsdienslike interpretasie

’n Meer figuurlike en geestelike verstaan van die “vreemdelingskap” in 1 Petrus word voorgestaan deur Talbert (1986:144). Hy neem bewustelik standpunt in teen Elliott (1981, o.a. 43), maar motiveer nie sy standpuntinname nie. Met verwysing na die “vreemdelingskap”-begrippe in 1 Petrus 1:2, 1:17 en 2:11 sê hy bloot

This, I think, is figurative language referring to people who, because they are Christians, do not belong to the present age but live as resident aliens in this world. They were outsiders, strangers both socially and religiously.

Ook Malherbe (1983) neig om die “vreemdelingskap” meer figuurlik-geestelik te verstaan. Hy (1983:5-53) maak met verwysing na 1 Petrus die volgende stelling:

While Christians are ‘aliens and exiles’ in this world (2:11) and do form a brotherhood (2:17; 5:9), they are, nevertheless, a responsible part of society

---

3 Elliott (1981:39) is ook van oordeel dat hierdie twee woorde by die bestudering van “vreemdelingskap” in 1 Petrus ter sake is.

and represent a quality of life that is intelligible enough to outsiders to function as missionary witness and defense.

Hy sê dan verder dat die huishouding-gedragskodes, as 'n mens dit só hanteer, 'n baie belangrike getuigenis word van die wyse waarop die interne lewe van die Christelike gemeenskap gesien is. Hierdie gemeenskap het sy eie unieke karakter gehad, en moes in 'n samelewing funksioneer wat erg suspisies oor die Christene was.

Balch (1981) handel nie veel oor die aard en inhoud van die geadresseerde se "vreemdelingskap" nie. Dit is egter duidelik dat hy die "vreemdelingskap" nie letterlik verstaan nie, maar ten minste figuurlik. In sy interpretasie van die gedagte-opbou van 1 Petrus sê hy (Balch, 1981:129) byvoorbeeld dat 2:1-12 'n inleidende oproep is "to aliens to behave so that their conduct will not be slandered by the resident nations, who will eventually praise the alien's sovereign".

Goppelt (1978:41) sê dat 1 Petrus die enigste Nuwe-Testamentiese geskrif is wat sistematies en tematies die kwessie van Christelike vreemdelingskap binne die strukture van die samelewing betrek. Goppelt (1978:6, 41, 9, 177) is oortuig dat die brief betrekking het op die Christene se verhouding met die instellings van die samelewing. Goppelt (1978:176) sê dat die brief nie gemik is teen 'n dreigende opstand teen die owerhede nie, maar teen 'n asketies-geestelike "emigrasie" van gelowiges; die gelowiges kom nie hulle sosiale verantwoordelikheid na nie. Hy (1978:42) sê verder dat 'n persoon wat glo, 'n vreemdeling vir die samelewing word, maar tegelykertyd kry sodanige persoon juis 'n besondere verantwoordelikheid in die instellings van die samelewing. Konformisme word verhoed deur binne die samelewingstrukture aan te hou "goed doen".⁴

Furnish (1975) handhaaf die siening dat die vreemdelingskap geestelik-metafories te verstaan is. Hy sê byvoorbeeld dat die Christene deur God uitverkies is, en daarom het hulle net tydelike verblyf in hierdie wêreld (1975:3).

---

4 Dit is dan ook op grond van hierdie standpunt van hom dat Goppelt die opbou van die brief soos volg sien: die eerste deel (1:1-2:10) gee die grond van die sosiale verskil van die Christene, naamlik hulle Christelike bestaan; die tweede deel (2:11-4:11) ontwikkel dan die paradoks dat, om 'n vreemdeling in die samelewing te wees, inhou dat die gelowige as Christen deel moet hê aan die instellings van die samelewing; die laaste deel (4:12-5:14) stel dat verdrukking deur die samelewing onvermydelik is, en dat dit inhou dat die gelowige deelname aan die lyding van Christus kry.

Kümmel (1975:418) vergeestelik die “vreemdelingskap”. Hy sê in sy bespreking van 1 Petrus 1:1 dat die brief geadresseer is aan heiden-Christene, en dat die “uitverkore vreemdelinge van die verstrooiing” daarom nie letterlik geïnterpreteer kan word nie. Dit gaan hier daaroor, so sê hy, dat die Christene lede is van die ware volk van God, wat oor die hele wêreld verspreid as vreemdelinge leef, aangesien hulle eintlike tuiste in die hemel is. Hy verwys dan ook spesifiek na 1:17 en 2:11.

Wolff (1975:334, 338) handhaaf, nadat hy origens goeie aandag aan die sosiale omstandighede van die geadresseerdes gegee het, die siening dat die geadresseerdes as *uitverkorenes* “vreemdelinge” is. Hy sê spesifiek dat ’n Christen juis deur “vreemdeling” te word, ’n Christen word. Die term *παροικος* beskryf dus nie hulle toestand nie, maar is die manier waarop die outeur hulle aanraai om oor hulleself te dink, dit is: hoe hulle moet word, nou dat hulle Christene is.

Chevallier (1974), alhoewel hy goeie aandag aan die sosiale omstandighede van die geadresseerdes gee, het ook die oortuiging dat hulle “vreemdelinge” *geword* het toe hulle Christene *geword* het. Hulle *παροικος*-wees is dus nie iets wat voor hulle bekering bestaan het nie (Chevallier, 1974:395), maar is bloot geestelik te interpreteer.

Beare (1958:196) beredeneer dat die hele gedeelte 1 Petrus 1:13-4:11 ’n doop-preek is, en dat “bemoediging onder vervolging” glad nie die tema daarvan is nie. Sy standpunt kom die duidelikste na vore in wat hy (1958:135) skryf oor *παροικος* en *παρεπιδημος* in 2:11. In die eerste plek sê hy vaagweg dat die woorde min in betekenis verskil, en dat die outeur hulle geestelik toepas op die aardse lewe van alle Christene. Die outeur, so skryf Beare, spel hiermee uit dat die Christen se ware tuiste in die hemel is, en dat hulle, terwyl hulle op aarde is, in die “buiteland” is. Juis daarom moet hulle nie toegee aan die “vleeslike begeertes” (2:12) nie, want dit is iets wat by hulle wêreldse bestaan tuisgehoort het, maar nou in hulle hemels-gerigte lewe nie meer pas nie. By Beare is daar dus ’n volledige vergeesteliking van die “vreemdelingskap”, en word dit bloot figuurlik gesien.

Lohse (1954:72,85) vergeestelik die “vreemdelingskap”. Hy skryf (1954:89) byvoorbeeld dat die geadresseerdes daaraan herinner word dat hulle wel “vreemdelinge en bywoners” in hierdie wêreld is, maar dat hulle hulle hemelse tuiste met vreugdevolle hoop sal binnegaan.

3.2 ’n Letterlike verstaan van “vreemdelingskap”

Die mees omvattende studie oor “vreemdelingskap” in 1 Petrus is Elliott se 1981-publikasie. Elliott (1981:23) stel dat daar ’n korrelaat is tussen *παροικος*

en οἰκός, en dat hierdie korrelaat nie net linguisties is nie, maar ook sosiologies en teologies.

(Elliot, 1981:48) is van oordeel dat die begrippe πάροιχος, παροιμία en παρεπίδημος die geadresseerdes identifiseer as “a combination of displaced persons who are currently aliens permanently residing in (paroikia, paroikoi) or strangers temporarily visiting or passing through (parepidēmoi) the four provinces of Asia Minor”. Hy is verder van oordeel dat die terme nie alleen die geografiese ontwrigting van die geadresseerdes aandui nie, maar ook hulle politieke, juridiese, sosiale en godsdienstige beperkings en vervreemding wat sulke geografiese ontwrigting noodwendig impliseer. Elliot (1981:48) is voorts van oordeel dat πάροιχος waarskynlik verwys na plattelanders wat na die stedelike gebiede verskuif is en wat gevolglik daar as “vreemdelinge” laer sosiale status gehad het. Πάροιχος en παρεπίδημος kan impliseer dat hulle deel uitgemaak het van die talle immigrant-ambagsmanne en handelaars wat hulle permanent in die stede gevestig het of wat tydens hulle reise tydelik in die stede en dorpe van hierdie gebied oorgebly het.

Elliot (1981:48) is daarvan oortuig dat παροιμία, πάροιχος en παρεπίδημος nie uitsluitlik 'n figuurlike of geestelike betekenis het nie. Hy is verder van oordeel dat die etikettering van die geadresseerdes as mense van die διασπορά en daarmee saam die aanduiding deur die outeur van sy eie lokaliteit as “in Babilon”, daarop dui dat die Christene aan wie hy skryf, soos Israel van ouds, hulleself in 'n situasie van *werklike* (dit is: letterlike) sosiale en godsdienstige “vreemdelingskap” en vervreemding bevind (Elliot, 1981:48). In 'n neutedop sê Elliott (1981:49) oor die geadresseerdes dat hulle persone is wat soos volg te tipeer is:

Resident aliens and visiting strangers who, since their conversion to Christianity, still find themselves estranged from any place of belonging. They are still displaced paroikoi seeking an oikos.

Hulle was dus voor hulle bekering tot die Christelike godsdiens reeds “vreemdelinge” en “bywoners”. Hulle toevoeging tot die Christelike godsdiens het nie veroorsaak dat hulle sosiaal-politiese posisie verbeter het nie. Hulle is steeds “by-woners”, sonder 'n eie tuiste; die samelewing wil hulle steeds nie (meer?) aanvaar nie.

Selwyn (1952) se kommentaar op 1 Petrus 1:17 laat blyk dat ook hy die “vreemdelingskap” nie vergeestelik nie. Hy is van oortuiging dat Petrus self met die hulp van Silvanus in 63 n.C. uit Rome skryf, en huldig die standpunt dat die brief 'n doopkategismus is. Hy (1952:144) sê dat die skrywer oor hulle letterlike gebrekkige leefruimte in die samelewings van Klein-Asië skryf.

3.3 'n Gekombineerde standpunt

Van Unnik (1980:73), in 'n 1980-herdruk van 'n 1942-publikasie, is van oortuiging dat twee gedagtes in die twee terme van 1 Petrus 2:11 uitgedruk word. Die geadresseerdes is proseliete wat Christene geword het, en is nou vreemdelinge in 'n dubbele sin van die woord: oor die algemeen is hulle "in die wêreld" *πάροιχοι*, en in die sinagoge is hulle *παρεπίδημοι*, soos hy uit die verbinding van *παρεπίδημοι* aan *διάσπορα* in 1:1 aflei. In 'n ander artikel (1980:118, 'n herdruk van 'n 1956-publikasie) sê Van Unnik dat 1 Petrus die volgende visie op die gelowiges het: "The life on earth is compared with that of a colony; the Christians as citizens of the city of God live here as strangers and sojourners."

3.4 Voorlopige betekenisdefinisies vir die betrokke Griekse woorde

In 'n 1992-publikasie (Van Rensburg, 1992a) is voorlopige definisies van die tersaaklike betekenis van die betrokke Griekse woorde voorgestel. Die semantiese model waarbinne die betekenisdefinisie gedoen is, is die sinkronies-strukturalistiese siening van die aard van betekenis, soos onder andere vergestalt in die Louw-Nida-woordeboek (Louw & Nida, 1988). Die volgende voorlopige⁵ betekenisdefinisies word voorgestel (Van Rensburg, 1992a:300-303):

3.4.1 Πάροιχος εν παρεπίδημος

Die Louw-Nida-Woordeboek se definisie van die betekenis van *πάροιχος* en *παρεπίδημος* is: 'n Persoon wat vir 'n tydperk woon op 'n plek wat nie sy normale tuiste is nie (Louw & Nida, 1988, 1:133). Dié definisie is voorlopig soos volg uitgebrei (Van Rensburg, 1992a:300-301):

---

5 Hierdie 1992-artikel vorm die grondwerk vir die volledige sosio-historiese ondersoek wat in vooruitsig gestel word. Nie al die linguistieke nuanses, en politieke, sosiale en historiese fasette het in hierdie artikel pertinente aandag gekry nie; daarom is die betekenisdefinisies "voorlopig". In die finale gevolgtrekking word dan ook pertinent gestel: "*Die voorlopige gevolgtrekking met betrekking tot die betekenisdefinisies van die betrokke woorde wek die verwagting dat daar 'n baie duidelike sosio-politiese ondertoon in die terme is. Die opvolgende sosio-historiese navorsing sal meerdere lig daarop werp*" (Van Rensburg, 1992:302-303).

- *'n Persoon wat vir 'n ongedefinieerde tydperk op 'n plek wat nie sy normale tuiste is nie, woon. Daar is geen polities-aktivistiese aktiwiteite ter sprake nie.*

Die twee Griekse woorde is grootliks sinonimies. Om wat die Afrikaans betref voorlopig 'n onderskeid tussen die twee woorde te tref, is “gevestigde uitlander” as weergawe van *παροικος* voorgestel, en “besoekende uitlander” as weergawe van *παρεπίδημος*.

3.4.2 Παροιμία

Die Louw-Nida-Woordeboek se definisie van die betekenis van *παροιμία* is: *die tydperk of geleentheid waartydens iemand iewers as uitlander vertoef* (Louw & Nida, 1988, I:732). Dié definisie is voorlopig soos volg uitgebrei (Van Rensburg, 1992a:301):

- *'n Ongedefinieerde tydperk of geleentheid waartydens iemand iewers as uitlander woon (in die letterlike sin van die woord), sonder die implikasie dat die betrokke nie fisiese verblyfplek het nie.*

Daar is voorgestel dat *παροιμία* in Afrikaans met “uitlanderverblyf” weergegee word.

3.4.3 Διασπορά en Βαβυλών

Die kontrastering het nie inligting opgelewer wat meerdere lig werp op die betekenis van *διασπορά* nie (Van Rensburg, 1992a:302); daarom is voorlopig met die definisie van Louw en Nida (1988, I:200) volstaan: *Die streek of gebied⁶ waarin persone versprei is (spesifiek 'n verwysing na die volk Israel wat dwarsoor die antieke wêreld verstrooi was)*. Daar is ook voorgestel dat “verstrooiing” voorlopig 'n aanvaarbare Afrikaanse ekwivalent is.

Ook ten opsigte van *Βαβυλών* het die kontrastering nie inligting opgelewer wat meerdere lig werp nie (Van Rensburg, 1992a:302); daarom is voorlopig met die definisie van Louw en Nida (1988, I:834) volstaan: *Die hoofstad van Babilonië*. Die Afrikaanse weergawe “Babilon” is as aanvaarbaar bevind.

4. Metodologiese vertrekpunte

Wat in die vooruitsig gestel is, moet spoedig gebeur: die voorlopige betekenisdefinisies moet op grond van sosio-historiese navorsing gekontroleer

---

6 Verdere studie sal aantoon of Louw en Nida se klem op *gebied* geldig is, en of die klem nie eerder op die *verstrooid-wees* (d.i. die resultaat van 'n handeling) moet val nie.

word. Dit is egter noodsaaklik dat die nodige metodologiese verantwoording vooraf plaasvind. In die onderstaande word dit verkennend gedoen.

4.1 Sosio-historiese navorsing

4.1.1 'n Kort tipering van die metode

Die fasette van die sosio-historiese konteks van 1 Petrus wat betrekking kan hê op “vreemdelingskap” moet met die oog op die verkryging van die tersaaklike data so akkuraat as moontlik beskryf word. Die waarskynlike “texture of life” (Meeks, 1983:2) in die gebiede waar die geadresseerdes geleef het, moet bepaal word, en dan moet die tersaaklike data gebruik word om “vreemdelingskap” in 1 Petrus enersyds akkurater te definieer, en andersyds te bepaal watter effek hierdie definisie op die verstaan van die brief het. In hierdie proses is dit nodig dat die agtergrond nie gesien word as bloot maar die dékor waarteen die Christendom sy beslag gekry het nie, maar as 'n dinamiese samelewing waarvan die Christene deel was en waarmee die unieke groep wat hulle gevorm het, in interaksie was.⁷

Daar word gepoog om 'n emiese weergawe te gee. Omdat ook hierdie poging tot 'n emiese weergawe deur die navorser se interpretasieteorieë bepaal word, is dit noodsaaklik dat die navorser sy teorie juis eksplisiet maak. Sodoende word die effek daarvan op die navorsingsresultaat meetbaar en kontroleerbaar.

Tereg stel Malherbe (1983:15) dat die hoofbronne vir die sosiale (re-)konstruksie van die vroeë Christendom literêr is. Dit is gevolglik nodig om insigte uit argeologiese data en moderne sosiologiese teorieë as sekondêr te hanteer. Tog word die sosiale dimensie van die vroeë Christendom in hierdie sosio-historiese studie ontgin. Die studie is, in terme van die onderskeiding wat Botha (1990:58-62) soos Elliott (1981:7) maak, sosiaal georiënteer – en nie sosiologies nie. Hierdie artikel wil bepaal watter lig sensitiwiteit vir die sosiale konteks van 1 Petrus op die definiëring van “vreemdelingskap” in 1 Petrus werp, en hoe dit die interpretasie van die boek as geheel beïnvloed.

Noodwendig is daar 'n voortdurende wisselwerking tussen besigwees met die teks van 1 Petrus, en die ander bronne. Besigwees met die teks van 1 Petrus

---

7 MacMullen (1981:206) beklemtoon tereg dat dit belangrik is om eerstehands met die ander, dit wil sê nie-Christelike, bronne te werk. Dit is belangrik om te weet wat nie-Christene geglo en gedink het, want “to ignore the prior views of converts or to depict the mission as operating on a clean slate is bound to strike an historian as very odd indeed”.

gaan voorop⁸, want hierdie teks bevat betroubare getuienis oor die probleme wat die eerste hoorders/lesers ondervind het in hulle interaksie met die nie-Christelike samelewing waarvan hulle noodwendig deel uitmaak (vgl. Elliott, 1986:67; Malherbe, 1983:17-18). Die teks gee aanduidings van die briefkonteks, dit is die situasie van die geïmpliseerde geadresseerdes. Eers nadat die situasie op hierdie wyse met redelike sekerheid bepaal is, kan die studie sy volgende fase betree, naamlik die bepaling en bestudering van ander bronne wat lig op die briefkonteks kan werp.⁹ Daar is egter die hele tyd 'n wisselwerking en 'n korrektief: resultate van die besigwees met die teks van 1 Petrus kan op nuwe fasette van die situasie dui, en omgekeerd: resultate van die bestudering van die situasie (uit ander bronne) kan lei tot 'n ander en (hopelik) geldiger lesing van die teks van 1 Petrus.

Hiermee word die gebruik van sosiaal-wetenskaplike dissiplines en van die navorsingsresultate van hierdie dissiplines nie uitgesluit nie. Die uitgangspunte van die sosiaal-wetenskaplike dissiplines word egter nie die vertrekpunte van hierdie studie nie.¹⁰ Die studie bly teologies, maar met die gebruikmaking van resultate van die sosiaal-wetenskaplike dissiplines. Dit hou onder andere in dat, in die tersaaklike sosiale beskrywing van die geadresseerdes van 1 Petrus, op sosiale verskynsels (en nie op sosiologiese teorieë nie) gekonsentreer word.¹¹

Wat die primêre bronne vir die studie betref, word in gedagte gehou dat daar in sekere opsigte 'n groot verskil is tussen die vlak van die literêre kultuur soos

---

8 Malherbe (1983:17) beklemtoon dat die Nuwe-Testamentiese geskrifte in sodanige studie voorrang moet geniet: "We must begin with these writings, and we must read them with a sensitivity to their social dimensions before we hasten to draw larger patterns."

9 Die volgende artikels gee blyke van die navorser se eie interaksie met die teks van 1 Petrus: Van Rensburg (1990a, 1990b, 1992a en 1992b). Die studie kan dus nou die genoemde volgende fase betree.

10 Hiermee bevind die huidige navorser hom onder die groep navorsers wat Garrett (1992a:90), nadat sy die uiterste pole van die sosio-historiese en sosio-wetenskaplike benaderings beskryf het, soos volg tipeer: "... many have held that the most promising approach is one that continues to employ old methods and questions, but that is also informed by the questions social scientists ask and the models they employ".

11 Vergelyk Botha (1990:58-62) vir 'n goeie vergelyking van die sosio-historiese en die sosiologiese benadering. (Laasgenoemde benadering word ook die sosiaal-wetenskaplike benadering genoem [vergeelyk Garrett, 1992:90]).

blyk uit die Nuwe-Testamentiese boeke en dié van die meeste van die kontemporêre geskrifte. Die Nuwe-Testamentiese geskrifte is byvoorbeeld van 'n meer populêre aard, terwyl die meeste van die ander geskrifte meer literêr en filosofies is. Tog lewer hierdie geskrifte waardevolle inligting vir die sosiale beskrywing van die briefkonteks van 1 Petrus op. Kategorieë geskrifte wat vir hierdie doel ontginbaar is, is die volgende (vgl. Malherbe, 1983:19-20):

- Die papiri.
- Geskrifte wat verband hou met die Siniese Filosowe.
- Persone soos Dio Chrusostomos.
- Die satiriste.

Daar is ongelukkig geen bronne van nie-Christene uit die eerste eeu waarin hulle hulle siening van Christene uiteensit nie (vgl. Malherbe, 1983:21)¹². In die beskrywing word daar dus daarmee rekening gehou dat daar hoofsaaklik vier kategorieë getuienis is:

- Direkte verwysings na die sosiale omstandighede in die Nuwe-Testamentiese boeke, veral 1 Petrus.
- Opmerkings in die Nuwe-Testamentiese boeke, veral 1 Petrus, waaruit bepaalde afleidings oor die sosiale omstandighede gemaak kan word.
- Direkte verwysings in ander literêre bronne oor die tersaaklike sosiale omstandighede.
- Opmerkings in die ander literêre bronne waaruit afleidings oor die tersaaklike sosiale omstandighede gemaak kan word.

Die werkmethode hou dus in dat inligting uit 1 Petrus gebruik word en gekorreleer word met historiese en sosiale data, en omgekeerd. Die oogmerk van dit alles is die akkurate definiëring van die vreemdelingskap-motief in 1 Petrus, en die interpretasie van die brief in die lig hiervan.

4.1.2 Teologiese perspektief

Die teologiese perspektief waarmee die studie gedoen word, is dat 1 Petrus deel uitmaak van die bundel boeke, die Nuwe-Testament, wat kanonies en daarom gesagvol is vir die gelowige se verhouding met God en sy naaste. 1 Petrus, soos die ander Nuwe-Testamentiese boeke, is veel meer as maar net die produk van

---

12 Wilken (1984:xiv-xv) noem dat die eerste keer dat die Christendom deur 'n nie-Christelike skrywer vermeld is, tagtig jaar na die ontstaan van die Christendom plaasgevind het. Dit is 'n ernstige leemte, en moet doelbewus in die konstruksie van die sosio-historiese konteks verreken word.

of 'n bydrae tot 'n wordende sosiale wêreld.¹³ 'n “Vertikale komponent” is by die ontstaan van hierdie boeke betrokke, naamlik God, die Vader van Jesus Christus. Hy gebruik onder andere die sosiale omstandighede om nuwe fasette van die openbaring van sy wil tot uitdrukking te laat kom, om só vir die geslagte daarna – en dus ook vir ons – gedragkodes vir meerdere konkrete situasies daar te stel, en te wys hoe geopenbaarde beginsels in verskillende sosiale situasies toegepas moet word.

4.2 Teksbeskouing

Die teks van 'n dokument word vir die doeleindes van hierdie artikel nie as 'n blote outonome artefak beskou wat selfreferensieel en dus outosemanties is nie. Aan die ander kant word die teks ook nie beskou as 'n blote tekensisteem wat deur die leser geaktiveer moet word nie.¹⁴

-
- 13 Elliott (1981:21), soos ook ander navorsers, stel dat 1 Petrus “like all documents of the early Christian movement, is a product of and a contribution toward a social world in the making”. Hierdie uitgangspunt word nie onderskryf nie. Wel gee die Nuwe-Testamentiese boeke getuie van die dinamiese sosiale wisselwerking tussen persone wat op gegewe tye op spesifieke plekke geleef het (vgl. Garrett, 1992:90). Om dié boeke egter te beskryf as die *produkt* van sosiale prosesse, is om God se direkte, vormgewende en inisiatiefnemende betrokkenheid daarby te ontken. Vanuit die vertrekpunte vir hierdie artikel is daar juis erkenning vir sodanige betrokkenheid van God, en word dit in alle fasette van die navorsing geïntegreer.
- 14 Indien die artefakstandpunt gehandhaaf sou word, lê daar 'n weerspreking in die oogmerk met hierdie artikel. As 'n mens immers net belangstel in die teks en wat die teks sê (en ook glo dat die teks self alles sê, en dat dit bloot op grond van die teks self bepaalbaar is), sou die bestudering van die sosio-historiese situasie van 1 Petrus nie ter sake wees nie. Dit sou voldoende wees om bloot net met die teks van 1 Petrus te werk.

Aan die ander kant, indien die tekensisteem-beskouing gehandhaaf sou word, bots dit weer met die teologiese uitgangspunt dat God met die teks 'n bepaalde boodskap kommunikeer, sowel destyds aan die eerste hoorders/lesers, as vandag aan die huidige hoorders/lesers. Volgens die tekensisteem-standpunt ken die leser betekenis aan die teks toe, en dra die teks nie self daardie betekenis nie. Die uitgangspunt is dat die teks self wel betekenis het, en dat dit die verantwoordelikheid van die leser is om deur die gebruikmaking van geldige wetenskaplike metodes en met die duidelike uitspel van sy/haar vooronderstellings, daarna te streef om die boodskap van die teks te formuleer.

Hierdie teksbeskouing het dus komponente van sowel die artefakstandpunt as die tekensisteem-standpunt; dit is in 'n sekere sin as 'n kommunikasie-handeling 'n kombinasie daarvan.

Sekere van die praktiese implikasies van hierdie standpunt is die volgende. Die teks van 1 Petrus en die ander primêre bronne word onder andere soos 'n venster gebruik om 'n indruk te vorm van die tersaaklike fasette van die sosiale wêreld van destyds. Die "indruk" wat die leser "kry", máák die leser eintlik, maar nie op bloot intuïtiewe en subjektiwistiese wyse nie. Die leser moet hom juis verantwoord oor sy interpretasiewerk, onder andere aan die teks, en ook teoreties-metologies.^{15 16}

Die teks van 1 Petrus word dus ondersoek, nie bloot net om vas te stel wat die teks (na die leser se oortuiging) sê nie, maar ook wat die teks (en deur die teks die Heilige Gees) dóén, sowel met betrekking tot die eerste hoorders/lesers destyds in Anatoli, as met betrekking tot huidige (primêr Afrikaanssprekende) Christene in Suid-Afrika. Die benadering is funksioneel.

Noodwendig – vanweë die gebrokenheid van die mens – bly dit in 'n sekere sin 'n strewe en realiseer dit nooit volledig nie. Tog kan daar ontwikkeling wees; die blote feit dat dit moontlik is om oor die "stand van navorsing" te handel, laat dit blyk.

- 15 Die leser se "indruk" word medebepaal deur sy/haar eie vooronderstellings, en daarom word dit so duidelik as moontlik uitgespel. Voorts word die teks van 1 Petrus gebruik om die oogmerk wat die outeur gehad het uit die brief te probeer konstrueer. Ook hier is dit noodwendig die leser se konstruksie, en daarom is dit en bly dit – soos alle wetenskaplike arbeid – voorlopig en relatief. Die pad wat geloop word om by die konstruksie uit te kom, word egter so duidelik as moontlik uitgespel, sodat dit gekontroleer en die geldigheid daarvan só bepaal kan word.
- 16 Wanneer gepoog word om op grond van wat geïnterpreteer word as die boodskap van 1 Petrus vir sy eerste hoorders/lesers, die implikasie daarvan vir die gelowiges van vandag te bepaal, word hierdie proses grondliggend bepaal deur die leser as interpreteerder en toepasser. Die leser se eie persoonlikheid, algemene en wetenskaplike agtergrond, teologiese tradisie, lewens- en wêreldbeskouing, die sosiaal-politiese situasie waarin hy verkeer en die wyse waarop hy dit beleef, en die beleving van sy persoonlike verhouding met God, dit wil sê, hoe hy oor God se betrokkenheid by die kommunikasie van die teks teoretiseer, en hoe hy daardie betrokkenheid self beleef, dit alles bepaal die interpreteerproses. Voorts bepaal die leser se visie op sý geadresseerdes se situasie grootliks hoe hy die toepaslikheid van die boodskap van 1 Petrus ten opsigte van "vreemdelingskap" op gelowiges vandag in Suid-Afrika sien.

4.3 Samelewingsbeskouing

Enige rekonstruksie van die sosiale omstandighede van die eerste hoorders/lesers van 1 Petrus of van spesifieke situasies wat die brief veronderstel, kan nie net op stelle data gebaseer word nie, maar ook op konsepsies van hoe hierdie data onderling met mekaar verband hou. Daarom is dit noodsaaklik dat die sosiale teorie waarmee die data geïnterpreteer word, uitgespel word, sodat die navorser se interpretasie van die data teen die agtergrond van en met verwysing na sy samelewingsbeskouing geëvalueer kan word.¹⁷ Die model help om die data te organiseer sodat suksesvol veralgemeen kan word. Alhoewel die oogmerk juis is om nie sosiaal-wetenskaplik te werk te gaan nie, en ook nie in die eerste plek om op grond van die data te veralgemeen en 'n volledige samelewingsbeskrywing van die destydse situasie te gee nie, is dit tog belangrik dat uitgespel word binne watter raamwerk data ontgin en geïnterpreteer word.

Een van die noodsaaklike toetse vir 'n goeie model is dat dit al die tersaaklike data huisves. Verder moet dit nie voorskriftelik wees nie (Balch, 1986:79); Meeks, 1983:5).

In navolging van Meeks (1983:6) word die samelewing beskou as 'n proses waarbinne persoonlike identiteit en sosiale vorme wedersyds en voortdurend geskep word deur interaksie (wat deur middel van simbole plaasvind). Ook godsdiens word beskou as 'n integrale deel van die kultuurmetwerk.

'n Verdere uitgangspunt, anders as by Meeks, is dat die Christelike godsdiens nie bloot 'n sosiale verskynsel is nie; daar is 'n vertikale dimensie by, naamlik daarin dat God die inisiatief neem, en dat Hy sy wil bekend maak deur middel van die geskifte wat die kerke mettertyd as kanoniese geskifte herken het. Die feit dat hierdie vertikale dimensie nie (sosio-histories) bestudeer kan word nie, neem nie weg dat die veronderstelling van die bestaan daarvan 'n groot effek het, veral op die wyse waarop data in die teks van die Nuwe-Testamentiese boeke gehanteer word, asook data uit ander bronne. Dié uitgangspunt sal dus ook noodwendig 'n effek hê op 'n sosio-historiese bestudering van vreemdelingskap by 1 Petrus. Dit is noodsaaklik om hierdie effek, waar dit ter sake is, eksplisiet te maak.

---

17 Elliott (1986:78) beklemtoon dat die rekonstruksie van sosiale situasies en die konseptualisering van sosiale dinamikas wat in antieke tekste geïmpliseer is, net gedoen kan word wanneer geldige sosiaal-wetenskaplike modelle gebruik word.

5. 'n Strategie vir die vind en verdiskontering van die tersaaklike sosio-historiese gegewens

Alle moontlike tersaaklike sosio-historiese gegewens moet bepaal' en verdiskonteer word. Dit moet op twee hoofterreine gebeur, naamlik ener syds ten opsigte van die samelewings kontemporêr aan die samelewings van die geadresseerdes van 1 Petrus, en andersyds ten opsigte van die sosio-historiese verskynsels in die eerste-eeuse kerke.

Met "tersaaklike" word bedoel alle sosio-historiese gegewens wat moontlik op een of ander wyse die "vreemdelingskap" waarvan daar in 1 Petrus sprake is, kan toelig. Dit sluit onder andere in die verskillende betekenis-komponente wat in die definiëring van betrokke Griekse woorde in 1 Petrus (vgl. 3.4 hierbo) geïdentifiseer is. Sekondêre sowel as primêre literêre bronne moet vir die opspoor van die gegewens gebruik word.

Met betrekking tot die eerste-eeuse samelewings moet bronne ten opsigte van die volgende ondersoek word:

1. Geografiese, politieke en demografiese gegewens
2. Persoonlike fisiese beweeglikheid
3. Onderskeid tussen stedelike en plattelandse gebiede
4. Die ekonomie
  - 4.1 'n Ekonomie van sosiale verhoudings
  - 4.2 Grondbesit en landbou
  - 4.3 Indiensneming en verwante sake
5. Houding van en teenoor die owerheid
6. Die plek en organisering van die huishouding
  - 6.1 Algemene tipering
  - 6.2 Gedragskodes vir die huwelik
    - 6.2.1 Die rolverwagting ten opsigte van vroue
    - 6.2.2 Gedragskodes vir die verhouding man-vrou in die huwelik
  - 6.3 Gedragskodes vir die verhouding eienaar-slaaf
7. Sosiale klasse en sosiale beweeglikheid
  - 7.1 Verskillende klasse en stande in die samelewing
  - 7.2 Klas- of standverandering
8. Die kommunikasiesisteme
9. Uitlanders
  - 9.1 Die uitlanderverskynsel in die algemeen

- 9.2 Uitlanders met πάροικος-status
  - 9.2.1 Die status van 'n πάροικος-uitlander
  - 9.2.2 Getalle en gebiede
- 9.3 Die reaksie op nuwe kultusse/godsdienste
  - 9.3.1 Hoë agting vir voorvaderlike tradisies
  - 9.3.2 Tipering van nuwe kultusse
  - 9.3.3 Vestiging en uitbreiding van nuwe godsdiensdienste
  - 9.3.4 "Bekering" as verskynsel en die reaksie daarop
- 10. Joodse gemeenskappe
  - 10.1 Die diaspora
  - 10.2 Verspreiding en getalle
  - 10.3 Die rol van die sinagoge
  - 10.4 Die verhouding met die Romeinse owerheid
  - 10.5 Die verhouding met die samelewing in die algemeen
  - 10.6 Proseliete
  - 10.7 Getuienis uit die gebruik van 1 Petrus se "vreemdelingskap"- woorde in die LXX
    - 10.7.1 Die gebruik van πάροικος en verwante woorde
    - 10.7.2 Die gebruik van παρεπίδημος en verwante woorde
    - 10.7.3 Die gebruik van διασπορά en verwante woorde
  - 10.8 Joodse beleving van verblyf in die buiteland
  - 10.9 Rabbynse literatuur
  - 10.10 Philo

11. Israel se houding teenoor persone met πάροικος-status

'n Volgende stap in die navorsing is om ook in die eerste-eeuse kerke die tersaaklike sosio-historiese gegewens te ontgin. In hierdie verband moet bronne ten opsigte van die volgende ondersoek word:

- 1. Die uniekheid van die Christelike groep
  - 1.1 Verskille en ooreenkomste met klubs en vrywillige organisasies
  - 1.2 Verskille en ooreenkomste met heidense moraliteit
  - 1.3 Verskille met die sinagoges
  - 1.4 Die plek van die οἶκος in die kerk

2. Geografiese, demografiese en sosio-opvoedkundige inligting
  - 2.1 Die ligging van die vroeë kerke
  - 2.2 Die bevolkingsamestelling van die kerke
  - 2.3 Die sosio-opvoedkundige vlak
  - 2.4 Die verskillende klasse en stande in die kerke
3. Die samelewing se houding teenoor Christene
  - 3.1 Sosiaal gemotiveerde teenstand
    - 3.1.1 Gegewens uit die Nuwe Testament
    - 3.1.2 Gegewens uit ander vroeë dokumente
  - 3.2 Die Christene se reaksie op die kritiek
  - 3.3 Die houding van en teenoor die owerheid
    - 3.3.1 Die Joodse owerhede
    - 3.3.2 Die Romeinse owerheid en plaaslike owerhede
  - 3.4 Toepassing van sosiologiese modelle
4. Interne veranderings van die vroeë kerk
  - 4.1 Die oorgang van 'n Joodse na 'n nie-Joodse beweging
  - 4.2 Die oorgang van 'n plattelandse na 'n stadsbeweging
5. Getuienis uit die gebruik van 1 Petrus se “vreemdelingskap” - woorde elders in die Nuwe-Testament
  - 5.1 Πάροικος en verwante woorde
  - 5.2 Παρεπίδημος en verwante woorde
  - 5.3 Διασπορά en verwante woorde

6. Ten slotte

Die ontginning van hierdie sosiaal-historiese gegewens uit die eerste-eeuse samelewings en kerke optimaliseer die moontlikheid om die hele idee van “vreemdelingskap” in die eerste eeu, en dan spesifiek in 1 Petrus in sosio-historiese reliëf te plaas.¹⁸ Dan word dit moontlik om die vreemdelingskap-motief in 1 Petrus enersyds akkurater te definieer, en andersyds te bepaal watter effek hierdie defnisie op die interpretasie van die brief en die toepassing daarvan op die huidige Suid-Afrikaanse situasie het.

---

18 Op hierdie wyse kan daar groter begrip kom vir die feit dat, wat die landsburger as aksiomaties en vanselfsprekend ervaar, vir die uitlander (wat nog daarby ook lid is van die klein en onbekende Christelike godsdiens) 'n baie ingewikkelde saak met botsende eise word. Hy wil immers aan die een kant sy eie identiteit (asook dié van sy groep) bewaar, maar aan die ander kant mag hy ook nie só optree dat die persepsie van samelewingsondermyning kan ontstaan nie.

Aangehaalde bronne

- BOTHA, J. 1990. *Semeion. 'n Inleiding tot die interpretasie van die Griekse Nuwe Testament.* Pretoria : NG Kerkuitegewery.
- BALCH, DAVID L. 1981. *Let wives be submissive: The domestic code in 1 Peter.* Chicago : Scholars Press. (Society of Biblical Literature Monograph Series, 26.)
- BALCH, DAVID L., 1986. *Hellenization/ Acculturation in 1 Peter.* (In Talbert, Charles H. ed. *Perspectives on First Peter.* Macon, Georgia : Mercer University Press. p. 79-101.) (NABPR Special Studies Series 9.)
- BEARE, F.W. 1970 (3rd rev. ed.). *The First Epistle of Peter.* Oxford : Blackwell.
- CHEVALLIER, M.-A. 1974. *Condition et vocation des Chrétiens en diaspora. Remarques exégétiques sur la 1re Epître de Pierre.* *Recherches de Science Religieuse*, 48:387-398.
- ELLIOTT, JOHN H. 1981. *A home for the homeless. A sociological exegesis of 1 Peter, its situation and strategy.* Philadelphia : Fortress.
- ELLIOTT, JOHN H. 1986. *1 Peter, its situation and strategy: a discussion with David Balch.* (In Talbert, Charles H. ed. *Perspectives on First Peter.* Macon, Georgia : Mercer University Press. p. 61-78. (NABPR Special Studies Series 9.)
- FURNISH, V. 1975. *Elect sojourners in Christ: an approach to the theology of First Peter.* *Perkins Journal*, 28:1-11.
- GARRETT, SUSAN R. 1992. *Sociology of early Christianity.* (In *The Anchor Bible Dictionary.* New York : Doubleday. Vol 6:89-99.)
- GOPPELT, L. 1978. (8th ed.) *Der erste Petrusbrief.* Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht.
- KÜMMEL, W.G. 1975. *Introduction to the New Testament.* Translated and edited by H.C. Kee. Nashville : Abingdon.
- LOHSE, E. 1954. *Paraënese und Kerygma im 1. Petrusbrief.* *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft*, 45:68-89.
- LOUW, J.P. & NIDA, E.A. 1988. *Greek-English Lexicon of the New Testament based on semantic domains. Volumes I & II.* New York : United Bible Societies.
- MACMULLEN, RAMSEY. 1981. *Paganism in the Roman Empire.* New Haven : Yale University Press.
- MALHERBE, ABRAHAM J. 1983. (2nd enlarged ed.) *Social aspects of early Christianity.* Philadelphia : Fortress Press.
- MEEKS, WAYNE A. 1983. *The first urban Christians; the social world of the apostle Paul.* New Haven : Yale University Press.

- RICHARD, EARL. 1986. The functional Christology of First Peter. (In Talbert, Charles H. *ed.* Perspectives on First Peter. Macon, Georgia : Mercer University Press. p. 121-139. NABPR Special Studies Series 9.)
- TALBERT CHARLES H. 1986. Once again: the plan of 1 Peter. (In Talbert, Charles H. *ed.* Perspectives on First Peter. Macon, Georgia : Mercer University Press. p. 141-151. NABPR Special Studies Series, 9.)
- SELWYN, E.G. 1952. (2nd ed.) The First Epistle of St. Peter. London : Macmillan.
- VAN RENSBURG, FIKA J. 1990a. Indikatief en paraklese in 1 Petrus en die implikasie daarvan vir die kerklike prediking vandag. *In die Skriflig*, 24:71-101.
- VAN RENSBURG, FIKA J. 1990b. The use of intersentence relational particles and asyndeton in First Peter. *Neotestamentica*, 24:283-300.
- VAN RENSBURG, FIKA J. 1992a. The outline of First Peter – a re-consideration. *Ekklesiastikos Pharos*, 74/1 (NS3):26-41.
- VAN RENSBURG, J.J.J. 1992b. Vreemdelingskap in 1 Petrus: Voorlopige definiëring van die betekenis van die betrokke Griekse woorde. (In Barkhuizen, J.H., Stander, H.F., Swart, G.J. *reds.* *Hupomnema*. Feesbundel opgedra aan prof. J.P. Louw. Departement Grieks, Universiteit van Pretoria : Pretoria. p. 283-306.)
- VAN UNNIK, W.C. 1980. *Corpus Hellenisticum Novi Testamenti*. (In Barrett, C.K. *ed.* *Sparsa collecta*: The collected essays of W.C van Unnik (part 2). Leiden : Brill. p.194-214. Supplements to *Novum Testamentum*, vol. 30.)
- WILKEN, ROBERT L. 1984. The Christians as the Romans saw them. New Haven : Yale University Press.
- WOLFF, C. 1975. Christ und Welt im 1. Petrusbrief. *Theologische Literaturzeitung*, 100:333-342.

